

POVILAS ŠKLĒRIUS

mano
tēvas,
mano
sūnus

Romanas

TYTO ALBA

POVILAS ŠKLĖRIUS

mano
tėvas,
mano
sūnus

Romanas

VILNIUS 2017

Leidinio bibliografinė informacija pateikiama Lietuvos nacionalinės Martyno Mažvydo bibliotekos Nacionalinės bibliografijos duomenų banke (NBDB).

Šį leidinį draudžiama atgaminti bet kokia forma ar būdu, viešai skelbti, taip pat padaryti viešai prieinamą kompiuterių tinklais (internete), išleisti ir versti, platinti jo originalą ar kopijas: perduoti, nuomoti, teikti panaudai ar kitaip perduoti nuosavybėn.

Draudžiama šį kūrinių, esančių bibliotekose, mokymo įstaigose, muziejuose arba archyvuose, mokslinių tyrimų ar asmeninių studijų tikslais atgaminti, viešai skelbti ar padaryti visiems prieinamą kompiuterių tinklais tam skirtuose terminaluose tų įstaigų patalpose.

© Povilas Šklėrius, 2017

© Viršelio nuotrauka, Tama66 / „Pixabay“

© „Tyto alba“, 2017

ISBN 978-609-466-243-0

*aš buvau vaikas
kuris pradingo
tūnojo kažkur pasislēpęs
ir klausēsi kaip suaugę
kankina ir skaudina vienas kitą*

BRUNO K. ÖIJER

1

PASKUTINIS LIEPOS SEKMADIENIS

Su mama ruošiamės į laidotuves. Ji ilgai neišsirenka, kuo apsirengti, matuojasi tai vienus, tai kitus drabužius. Dabar ji apsistojo prie juodo ilgo sijono ir juodo megztnio. Apsivilkusi klausia, kaip ji atrodo. Atsisukęs įdėmiai ją apžiūriu. Atsakau, kad atrodo gerai. Ji klausia, ar tikrai gerai. Atsakau: laidotuvėms – per gražiai. *Gerai tada, sako, šiandien noriu gražiai atrodyti.*

Apie ką nekalbam visą dieną, – apie mano tėvą. Jaučiu, kad ta mintis sklendo ore ir neduoda abiem ramybės, tačiau vengiame kuris nors pirmas užsiminti apie tai. Tiesa ta, kad kai tik gavome kvietimą į tetos Ados tėvo laidotuves, iškart supratome, jog teks neišvengiamai sutikti ir mano tėvą.

KALĖDOS, 1991 M., MAN KETVERI

Tas vyras ateina tarsi nekviestas. Matau, kad mano mama ir kiti namiškiai sutrikę. Aš niekada anksčiau nesu jo matęs. Jis atsineša pilną krepšį visokiausių gėrimų, užkandžių ir didelę dėžę. Mama dėžę paduoda man, ją išpakavęs randu radijo bangomis valdomą automobilį. Tai BMW, bet baterijos nepridėtos, o mes tokių atliekamų namie neturim, tai aš tą dieną taip ir negaliu pasidžiaugti visais smagumais.

Jie susėda virtuvėje, tas vyras ištraukia kažkokį butelį ir jie pradeda gerti – jis, mano mamos broliai ir mano senelis. Vėliau, vakare, tas vyras nueina į vonią, o mamos broliai išneša mano lovą į kitą kambarį. Atsigulęs girdžiu, kaip tas vyras užeina į mamos miegamąjį ir uždaro duris.

Man neramu.

Kitą rytą jis išeina, nubudęs jo jau nematau. Niekas apie jį nekalba, namiškiai elgiasi taip, tarsi to žmogaus čia nebūtų buvę.

Jis sugrįš tik po šešerių metų. Sugrįš, ir kai aš atidarysiu jam duris, jis pasakys *labas, sūnau, kaip tu paaugai.*

KETURIOLIKA METŲ

Mintyse suskaičiavau, kad savo tėvo nemačiau ir nebendravau su juo būtent keturiolika metų. Toks jau jis buvo – kas kart, susipykęs ir išsiskyręs su mama, užmiršdavo ir mane, tarsi būčiau jam ką nors bloga padaręs. Kita vertus, nesakau, kad man jo trūko, nes geriau gyventi ramiai su mama nei pilnoje šeimoje su nesivaldančiu tėvu.

Ar spėjai pavalgyti? – klausia mama.

Niekada nesupratau, kodėl mama ir tėvas vis bandydavo ir bandydavo gyventi kartu. Nuoširdžiai – jų bandymai būti kartu priminė principingą žaidimą, kurį laimėdavo tas, kamtram pavykdavo išvesti kitą iš kantrybės.

Jie tiesiog niekada nederėjo kartu, būna tokių porų.

Mama neišlaiko įtampos, kai įsėdam į automobilį. *O kaip tu bendrausi su tėvu?* – klausia ji. Šiame klausime slypi jos visą gyvenimą jaučiama baimė, kad slapčia aš tėvo pasiilgstu, kad norėčiau bendrauti su juo, kad man reikia vyriško pavyzdžio. Na, ar kažkas tokio. Bet tiesa yra priešinga – tokio, koks buvo mano tėvas, nelinkėčiau jokiam vaikui.

Nežinau, atsakau jai. *Turbūt pasisveikinsiu, ir tiek.*

O ką tu jam sakysi? – klausia mama.

Trukteliu pečiais, nors iš tiesų daug galvojau, kaip turėčiau elgtis, sutikęs tėvą po tiek metų pertraukos. Ką turėčiau jam sakyti, ar turėčiau pirmas pasisveikinti, pradėti pokalbį? Ar jis išvis norėtų su manimi bendrauti, kad ir aplinkybių verčiamas?

Bet kai nuvažiuojam su mama prie šarvojimo salės ir išlipę iš automobilio užeinam vidun, išvydęs tėvą tik pasitempiu, surimtėju, tarsi šaltis užplūsta mane, mūsų žvilgsniai trumpai susiduria, bet abu tuoj pat nukreipiam juos kitur. Tada praeinu jį sėdintį, praeinu, tarsi ten niekas nesėdėtų, ir kai reiškiau užuojautą kitiems tėvo artimiesiems, net nedirsteliu į tėvą. Savo įtampą bandau numalšinti bendraudamas su kitais, spausdamas rankas ar bučiuodamas moteris į skruostus. Pajuntu, kad nevalingai šypsausi, o tai labai nepridera per laidotuves.

LABAS, TOMAI,

tai tėvo motinos balsas. Nepastebėjau, kad reikšdamas užuojautą priartėjau prie jos. Dabar ji stovi ir žiūri į mane. Paspaudžiu jai ranką, sakau *užjaučiu* ir noriu eiti tolyn, bet ji laiko mano ranką. Palinkusi prie manęs sako *ar gali mane pabučiuot?* Aš atsitraukiu nuo jos, jaučiu, kaip kyla pyktis: ji nori, kad visų akivaizdoje jos anūkas pabučiuotų ją, nors ji niekada manimi nesirūpino, o mano tėvams išsiskyrus

nuolatos juodino mano mamą kitų akyse. *Ne*, sakau jai, *ne*, pakartuju ir nusišypsau, žiūrėdamas į ją, o tada ištraukiu ranką iš jos delno ir nueinu.

Man pikta; man gera – tegul žmogus gauna tai, ką per daug metų užsidirbo.

Atsistuju prie tetos Ados. Ji kaip visada atrodo gražiai, gedulas teikia jai dar daugiau trapaus žavesio. Tyliai kalbamės su ja apie tai, kaip man sekasi. Iš ten, kur mes stovime, galiu matyti tėvą. Jis pražilęs, jo veide – daug raukšlių. Visada skoningai rengėsi, tačiau dabar vilki itin paprastus drabužius. Šalia sėdi jo dabartinė moteris. Ji stambi ir visai nesimpatiška. Man sukyla pagieža jam. Jaučiu, kad mano veidas virpa, bandau tai nusišypsoti toliau kvailai šypsodamasis. Vieną akimirką kyta noras mesti šitą spektaklį ir kuo greičiau iš čia dingti, tačiau žinau, kad negaliu taip elgtis, – taip pasielgęs pralaimėčiau ne tik aš, bet ir mano mama.

Pakalbėjęs su teta Ada, einu gilyn į salę, vėl praeinu sėdinti tėvą. Praeinu gal net šiek tiek iškėlęs galvą, kaip kad jis visada eidavo, kai būdavo piktas, kaip kad jis visada ignoruodavo žmones. Nežinau, kodėl taip darau, bet tyčia atsisėdu jam už nugaros, o šalia prisėda motina. Kalbu su ja įprastai, netildydamas balso. Geriau pagalvojus – kalbu turbūt net garsiau nei įprastai, taigi tyčia kalbu taip, kad tėvas girdėtų, kad girdėtų ir suprastų, jog už jo sėdi jo sūnus, jo kraujas, ir kad jam skaudėtų, jog jo sūnus toks panašus į jį, kad gali

taip niekinti kitą žmogų. Ir aš jį niekinu be paliovos kalbėdamas bet ką su mama. Mama neištvėrusi sako *ar tu nenustosi kalbėti, čia reikia tyliai pabūti*. Gavęs pastabą užsičiaupiu ir kurį laiką tyliu, stebėdamas žilą tėvo galvą.

KOKS TU SUSENĖS IR NIEKAM NEREIKALINGAS,

galvoju. Paskui kurį laiką sėdžiu ramus, nors manyje verda keisčiausi jausmai. O tada vienu metu tyčia nestipriai trinkteliu keliu į tėvo kėdės atkalnę, tarsi netyčia trinkteliu, nors žinau, kad tyčia. Noriu, kad jis žinotų, jog už jo sėdi jo sūnus, jo kraujas, noriu, kad jam skaudėtų, kad jo sūnus toks panašus į jį, kad gali būti toks negailestingas. O tada įsidrąsinęs trinkteliu antrą kartą. Ir trečią. Niekas manęs nestabdo, niekas man netrukdo užsiimti šantažu, ir kai tėvas neiškentęs pakyla nuo kėdės ir išeina iš šarvojimo salės, aš nusišypsau.

Sėdžiu salėje ir jaučiuosi puikiai. Pagaliau man tampa aišku, kad šitiek metų besitęsęs nebendravimas su tėvu man nebuvo toks jau neskausmingas, kaip visada maniau. Pagaliau tampa aišku, kad tomis akimirkomis, kai mama mane vedavosi į bažnyčią ir sakydavo *pasimelsk, prašydamas Dievo gailestingumo mūsų šeimai*, mes buvome akli, nes ne Dievas buvo mums negailestingas, o mes patys vieni kitiems.

Paskui jau kapinėse, kai karstas nuleistas į duobę ir duobkasiai pradeda berti žemes, mano tėvas pasišalina su savo

moterimi dar viskam nepasibaigus. Iš tolo stebiu, kaip jie išeina pro kapinių vartelius, sėda į automobilį ir nuvažiuoja.

Kai po laidotuvių grįžtam su mama namo, koridoriuje nusivilkusi paltą ji žiūri į veidrodį ir sako: *Žmonės šiandien sakė, kad gražiai atrodo.*

Aš nueinu persirengti į kambarį. Likęs tik su apatiniais pažvelgiu į veidrodį – pirmą kartą pagalvoju, koks visgi aš panašus į tėvą. Daug kartų esu tai girdėjęs, bet tik dabar tai matyti taip aiškiai. Priėjęs arčiau prie veidrodžio apžiūrinėju save: turiu tėvo nosį, ausis, griežtumą veide, kreivas kojas.

Mane apima nemalonus jausmas.

Tada užsižiūriu į sidabrinį kryželį, kabantį man ant kaklo.

PAVASARIS, MAN DEVYNERI

Priimu Pirmąją Komuniją. Ta proga mama padovanoja sidabrinį kryželį. Užsega man jį ant kaklo ir sako – jei ko nors išsigąščiau, kad suimčiau kryželį pirštais ir sukalbėčiau maldą. *Dievas yra gailėstingas*, sako mama, *Dievas yra gailėstingas*.

Nuo tada segiu kryželį ant kaklo. Jis man turi padėti kieme, kai ima kabinėtis vyresni vaikai, jis man turi padėti mo-

kykloje, kai rašau kontrolinius darbus, jis man turi padėti namuose.

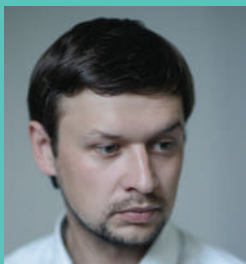
Namuose baisiausia, kai girtas tėvas rėkia, kad užmuš mamą, – suimu kryželį ir prašau Dievo pagalbos. Kai mamos brolis grasina eiti žudytis, – suimu kryželį ir prašau Dievo pagalbos. Kai seneliui vėliau pasimaišo protas ir jis kartais bėgioja tik su apatiniais po visą kiemą, – suimu kryželį ir prašau Dievo pagalbos.

Dievas yra gailestingas, sako mama, Dievas yra gailestingas.

Tik tas Dievas dažnai kažkur užtrunka, nespėja padėti laiku, ir tėvas prakerta mamai skruostą, *dėkojame tau, Viešpatie*, mamos brolis kariasi, skandinasi, pjaunasi venas, *dėkojame tau, Viešpatie*, o senelį gydytojai uždaro į kažkokią prieglaudą – ten jį priveržia diržais prie lovos ir senelis daugiau nebėgioja po lauką su apatiniais.

DĖKOJAME TAU, VIEŠPATIE

Žiūrėdamas į veidrodį, galvoju apie visus šiuos dalykus, susijusius su šeima, Dievu, trokštamu gailestingumu ir nesugebėjimu atleisti. Pirmą kartą ne tik matau savo išorinį panašumą į tėvą, bet ir jaučiu kažin kokį mūsų būdo panašumą, jaučiu, kaip mes šiandien suartėjom per visą tą pyktį, nuoskaudas, nusivylimus, aroganciją, išdidumą – per visą tą negailestingumą vienas kitam.

POVILAS ŠKLĖRIUS (g. 1987 m. Alytuje) šiuo metu gyvena ir dirba Vilniuje, rašo poeziją, prozą, dalyvauja poezijos slėmuose. 2016 m. buvo išleistas debiutinis jo romanas „Ko negalima sakyti merginai bare“. „Mano tėvas, mano sūnus“ – antroji Povilo Šklėriaus knyga.

Keturiolika metų – tiek laiko savo tėvo nematė Tomas. Netikėtas susitikimas su juo pažadina prisiminimus, pažymėtus fizinio ir psichologinio smurto, negebėjimo išgirsti ir suprasti. Prieš akis vėl iškyla dramatiškai šeimos santykiai, kuriems visada vienodai svetimi buvo atgaila ir atleidimas. Tomas prisimena ir sau duotą pažadą – niekada nekartoti tėvo klaidų. Tačiau kelioms dienoms išvykusį į pajūrį vaikiną prisiveja prieš kelerius metus čia išgyventa meilės istorija. Ir dabar Tomas jau nebėra toks tikras, ar jis, visada troškęs būti kitoks nei tėvas, netapo dar didesniu niekšu už jį?

Yra dalykų, kurių mes visi sau nepripažįstame arba neapmąstę pateisiname. Kuriuos tiesiog bijome pripažinti, nes kitaip būtų sunku ir toliau tikėti, kad esame geri žmonės. Apie tai ir yra romanas „Mano tėvas, mano sūnus“, kuriame autorius pavydėtinai tiksliai tiria vieną sudėtingiausių egzistencinių temų – kaltinimo ir kaltės anatomiją.

Aušra Kaziliūnaitė

Antrojeje Povilo Šklėriaus knygoje sutinkame tą patį pasakotoją iš pirmojo jo romano, šį kartą atsigręžiantį į savo nesėkmių su merginomis priežastį, probėgšmais paliestą ir „Ko negalima sakyti merginai bare“, – sūnaus ir tėvo santykį, kurį autorius plėtoja nestatydamas stilistinės katedros, užtat atvirai ir sąžiningai. Literatūriniam naivizmui priskirtinoje, lyg „Ryanair“ skrydis paprastoje istorijoje skaitytojui pačiam galima užsiimti bet kurią vietą, tačiau į orą pakelia būtent rašytojas – jo balsas, darnus ritmas ir į galutinį tikslą nuskraidinanti kompozicija su savita intriga.

Marijus Gailius

Pirkite internetu
www.tytoalba.lt